

Grublerommet som ide

Skaftun, Sønneland og Berge, 2023. Lesesenteret, UiS / språkløyper.no

Illustrasjon: Matilda Wiklund

Å lage rom for dialog i klasserommet handler om en fordeling av taletid mellom lærer og elever som gir elevene anledning til å bruke stemmen og språket sitt til å tenke og snakke seg inn i en forståelse av det vi vil de skal lære. Det handler også om å gi oss innsikt i hva elevene faktisk forstår, slik at vi kan legge til rette for elevenes videre utvikling.

Gruppesamtaler er tilsynelatende en enkel måte å utvide rommet på slik at alle kan slippe til, ettersom helklassesamtalen nødvendigvis gir mindre plass til hver og en. Samtidig, slike rom er ingen selvfølge i en skolehverdag som preges av stram agenda hvor mye står på planen. (og mye som skal gjennomgås). For læreren er det også et poeng å ha litt styring og kontroll på det som skjer, og helst også en ide om hva som er hensikten med samtalen. Med et slikt utgangspunkt er det kort vei til betrakte gruppesamtaler som bortkastet tid, eller til å lage detaljerte føringer for gruppearbeidet for å gjøre tidsbruken mer hensiktsmessig.

I tidligere økter har vi snakket om og utforsket hvordan førstehåndserfaring av faglige problemer skaper engasjement. Denne erfaringen er det lett å glemme når vi planlegger undervisningsaktiviteter. Hvis vi virkelig ønsker å skape rom for førstehåndserfaring, så må vi planlegge først og fremst for å unngå at vi planlegger for mye; vi må tøyle ryggmargsrefleksjonen som styrer oss mot stramme opplegg, samtidig som vi må innstille oss på åpenhet som ikke skaper fullstendig kaos. Det er ingen enkel oppgave, og det innebærer en dose risiko for oss fordi vi gir avkall på litt av kontrollen over det som skjer i gruppen. Samtidig er denne risikoen nødvendig for å tenne engasjementet i elevene. Hva som er akseptabel risiko vil være forskjellig fra lærer til lærer og fra klasse til klasse. Men hvis vi ønsker å skape levende dialogiske rom, så er et minimum av risiko en uunngåelig begynnelse.

Ukentlige åpne tekstsamtaler i elevgrupper er en meningsfull aktivitet som ikke tar urimelig mye tid, og som samtidig gir mange erfaringer som kan være grunnlag for refleksjon over egen praksis i profesjonsfellesskapet. Da vi gjennomførte dette opplegget på mellomtrinnet, kalte vi aktiviteten for "grublerommet". En risiko er at den ukentlige

aktiviteten forblir noe ekstraordinært som ikke har noe med undervisningen å gjøre. Den risikoen er det verd å ta fordi vi vet så mye om hvilke fordeler den har. Hensikten med aktiviteten er å eksperimentere i egen praksis sammen med kolleger, og kanskje oppdage noe som det er meningsfylt å ta inn i egen praksis på sikt. Det er en erkjennelsesprosess som tar tid. For noen vil dette være etablert praksis, mange vil kjenne igjen tankegodset, selv om det ikke nødvendigvis er omsatt til egen praksis. For noen vil det være både nye tanker og ny praksis. Erfaringer fra grublerrommet vil produsere spesifikke, avgrensede og rike eksempler som gir grunnlag for meningsfulle diskusjoner av helhetlig “problemer” – ikke ulikt den funksjonen de korte tekstene har i tekstsamtalene.

Det viktige er ikke hva vi kaller aktiviteten, altså, men mer at den blir en del av hverdagen; et ukentlig dialogisk rom, som etter hvert kan utvides til oppfølging i helklasse. I utgangspunktet foregår dette arbeidet litt i utkanten av en travel hverdag, og vil ikke forstyrre eller oppta verdifull undervisningstid. Vi håper og tror at dere vil høste erfaringer i det små, som dere kanskje kan fortsette å utvikle som del av egen undervisningspraksis.

Når vi så skal sette i gang grublerom, så er det ikke nok å bare droppe de detaljerte bestillingene som ramme for aktiviteten. Dette gjelder i særlig grad når aktiviteten er ny for alle involverte. Her er det mange muligheter og ingen fasit, men det er viktig å huske på at vi har denne ene sjansen til å koble elevene på, på en måte som de opplever som motiverende for samtalen. Derfor er det viktig å unngå at oppgaven tolkes som en spesifikk bestilling på noe vi som lærere allerede har svar på. Vi kan i stedet legge til rette for at elevenes behov for å forstå hva teksten de leser handler om, styrer innrammingen til samtalen. Her er fire eksempler på instruksjoner som har vært brukt:

1. “I dag har jeg med meg en tekst som er vanskelig å finne utav. Vi lærere har snakket sammen om den og blir ikke helt enige om hvordan vi skal forstå den. Først skal vi lese teksten individuelt. Deretter vil jeg gjerne at dere utforsker teksten sammen, og ser om dere finner utav hva den handler om?”
2. “Kan dere sammen se om dere finner utav hva teksten handler om?”
3. “Diskuter teksten sammen og ta gjerne utgangspunkt i noe dere la merke til, eller noe dere lurer på”

4. “Les teksten med penn i hånd, og strek under steder du fester deg ved. Utforsk teksten sammen etterpå, og husk å la alle i gruppa få si hva de har festet seg ved før samtalen løper fritt.”

Oppgaven til neste gang er å etablere grublerom som ukentlig aktivitet. Før dere ser på oppgaven, er det fint å luften noen forventninger i fellesskap, og ikke minst noen tanker om hvordan dere vil sette i gang en utforskende tekstsamtale.